

До Дня місцевого самоврядування

Напередодні Дня місцевого самоврядування хочеться відверто поговорити про те, яким воно сьогодні є і чи насправді те, що є, це - самоврядування. Процес децентралізації як мінімум призупинений, а похвалитися «досягненнями» ті, хто відважився два-три роки тому піти у вільне плавання, не дуже хочуть... Їх опоненти, принаймні в нашому Жидачівському ще поки районі, - сільські і селищні голови нічого такого, щоб спонукало їх до децентралізації в об'єднані громади, не бачать. Більше того, вони переконують себе і своїх людей у тому, що сьогодні для конкретної людини в окремому селі набагато краще мати місцеву владу «вдома», ніж «ефемерну об'єднану громаду» із центром, до якого добиратися годину!..

Хто тут правий і що буде далі з децентралізацією? Якщо у вищих ешелонах влади всі кажуть, що децентралізація відбудеться за будь-яких розкладів, то український досвід показує, що у нас все відносно: адміністративно-територіальну реформу від Романа Безсмертного хтось ще пам'ятає? А якщо включити логіку, то ще треба задатися питанням: чи у 2019 «виборчому» році буде до децентралізації?

Саме про це ми спілкувалися нещодавно у Києві з одним із не багатьох

«адекватних» народних депутатів, які не просто «плескають» язиками, як більшість народних обранців, і здебільшого самі не розуміють, про що «ляпають, бо, як правило, надто далекі і від села, і від місцевого самоврядування, - Віктором Чумаком. Думаю, що думки з приводу реформи місцевого самоврядування будуть вам цікаві.

- Отож, п. Вікторе, приймаючи Закон про децентралізацію, Ви сподівалися на такий результат?

- Головна ідея децентралізації полягала в тому, аби дати більше грошей та повноважень на місця. Тому всі проекти та проблеми місцевих громад мали вирішуватися своїми інструментами у відповідності до своїх можливостей.

Законом передбачена передача повноважень та відповідних коштів на місця у розпорядження відповідних громад.

- Це, п. Вікторе, в ідеалі, а насправді воно трохи не так. Бо якщо ті, хто пішов у пілотному проекті, ще «урвали» якісь додаткові кошти від держбюджету (цим на початках хизувалися), то згодом виявилось, що держава вкотре «кинула» - так і не передала на місця те, що обіцяла у плані фінансів та повноважень.

- За чотири роки дохідна частина місцевих бюджетів зросла з 68,6 мільярда гривень у 2014-му до 231 мільярда у 2018 році. Тобто зростання відбулося у 3,3 раза. Це, начебто, дуже добре.

Але. Будь-яка ідея будь-якої реформи полягає в тому, що її має відчутти конкретна

людина. А в нас кого не запитаєш про суттєві зміни на місцях, то чуємо у відповідь: "Так, щось міняється, але дуже повільно".

Якщо щось і змінюється на краще, то виключно в плані ремонту доріг. Дороги – це те, що можна побачити, чим займається місцева громада. А все інше якось розпорошується та розчиняється у повітрі.

- Що Ви маєте на увазі? Адже як не крути, але для тих, хто пішов на децентралізацію, збулася давня мрія - вони «відірвалися» від влади. Сьогодні ті, хто керує об'єднаними громадами, відчують себе повністю незалежними і, як правило, ігнорують «центральну» місцеву владу. А та, не маючи ніяких важелів впливу, просто розводить руками...

- Ще раз повернемося до «коренів». Для чого робиться децентралізація: її має відчувати конкретна людина... Чи конкретно взята людина в об'єднаній громаді відчула «плюси» об'єднання? Не буду пустослівним: загальнонаціональне опитування населення, проведене Фондом "Демократичні ініціативи імені Ілька Кучеріва" наприкінці серпня цього року, показало, що більшість українців, як і раніше, не відчуває змін від використання додаткових коштів, які місцеві бюджети отримали протягом останніх років, – таку позицію висловили 61% респондентів (у червні 2017-го – 55%).

Частка тих, хто відчув зміни на краще внаслідок збільшення місцевих бюджетів, досить невелика (18%) і лише трохи вища за частку тих, хто побачив зміни в гірший бік (останніх – 14%).

Крім того, порівняно з червнем 2017 року ці частки майже не змінилися.

- Чому так сталося? Адже, здавалося б, ось вам – маєте бюджет, прогнозуйте надходження, самі визначаєте видатки, старайтеся більше збирати і куди треба тратити... Що пішло не так?

- Треба визнати чесно, що у такій добрій справі ми допустили величезні корупційні

ризиками та зробили величезні корупційні лазівки.

Про що нам каже практика: у великих та маленьких містах кошти, що йдуть на децентралізацію та розподіляються місцевими радами, використовуються на тендерах, у яких беруть участь представники тих самих органів місцевого самоврядування. Напрямую чи опосередковано. Або місцеві депутати, або родичі, або «друзі»...

Сталося так, що люди, які мають певний бізнес, на місцях намагаються зайняти відповідні посади в органах місцевого самоврядування, аби сприяти розвитку власного бізнесу і аж ніяк не громади...

Усе це призводить до того, що ми стали плодити місцевих олігархів. Ми почали монополізувати всю систему розподілу коштів на місцевому рівні, внаслідок чого там стали виростати місцеві олігархи чи такі собі сучасні феодала. Вони в тісній зв'язці з силовими структурами, суддівською системою, і незважаючи на існуючий конфлікт інтересів, працюють виключно для власного збагачення. І це є найбільшою проблемою децентралізації на сьогодні.

- Все ж чому так сталося? Адже сама ідея хороша, більше того, ми ж йдемо за європейськими методиками, переймаємо їх досвід, але знову виходить «по-українськи»?..

- Цьому є дві причини і навіть, я би сказав, небезпеки. Перша полягає в тому, що держава передала на місцевий рівень повноваження і кошти, але втратила контроль над їхнім використанням.

А друге – це те, що місцеві феодала зрозуміли: на місцях вони можуть відчувати себе не гірше за крупних олігархів, користуючись повною безкарністю та круговою порукою.

Центральна влада усвідомила, що, надавши таким місцевим феодалам у користування "феоди", вони отримали відданих особисто собі васалів, які будуть триматися за них, доки ті перебувають при владі.

Тому, аби втриматися на самому верху, чиновники дають можливість будувати такі ж самі монополії на місцевому рівні – аби мати з цього політичний зиск.

- Але, погодьтеся, що невесела картина, яку Ви намалювали, є не всюди. Я, приміром, приїхав із Жидачівського району, і у нас створені три громади. Знаю безпосередньо людей, які цим займалися і, повірте, їх бажання було все-таки робити краще і більше для людей!

- Ви праві. Далеко не всі такі. Проте переважна більшість керівників місцевих громад вимушена грати за корупційними правилами, розробленими в Києві.

Реформа децентралізації взагалі-то класна. Коли вона спрямована на допомогу людям, то кращого вже й не треба. Але коли за децентралізацією приховані чийсь власні корупційні інтереси, то це вже не реформа.

Реформа – це дія, спрямована на якісну зміну в державі. А коли реформа не змінює якісно державу, а, навпаки, за показною активністю приховує корупційний розподіл коштів, корупційну складову – це злочин!

Розмовляв Андрій ДАНИЛЕЦЬ.